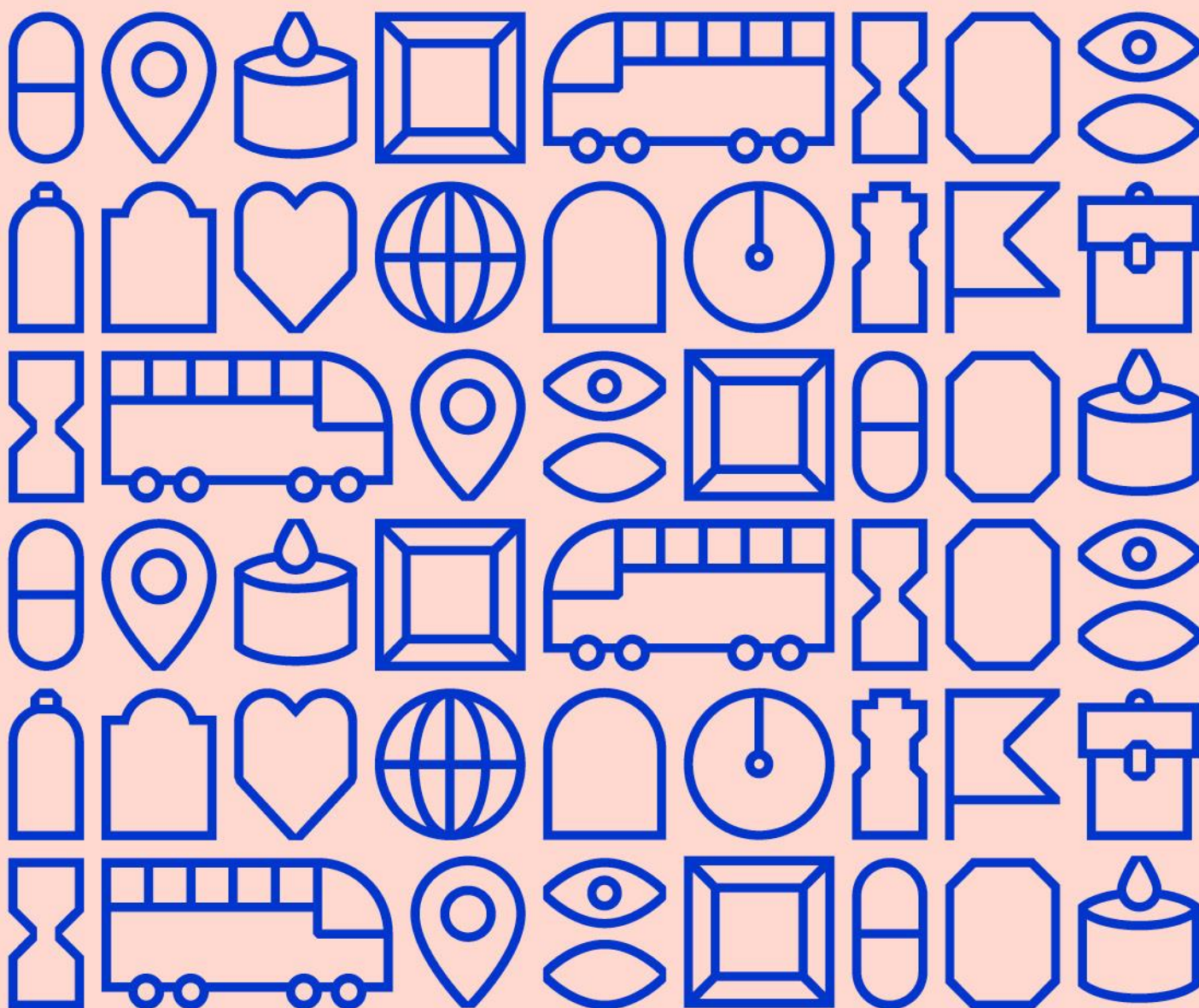

PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG

KÖZÉPKOR

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG

KÖZÉPKOR

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető	2
2. Előkészítő óravázlat	3
3. Helyszíni feladatok.....	7
a. Nyomkeresés	7
b. Képes krónika	8
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	9
d. Drámapedagógia.....	12
4. Tanórai utófeldolgozás	13
5. Forrásjegyzék	14
6. Melléklet.....	15
Helyszíni feladatok	16
Nyomkeresés	16
Képes krónika	19
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	24
Drámapedagógia	27
Tanórai utófeldolgozás.....	33

1. Bevezető

A Pannonhalmi Bencés Főapátság a világörökség része, a magyar kereszténység bölcsője, fontos szellemi műhely, amelyben a Szent Benedek által alapított bencés szerzetes közösség a 6. század óta létező szabálygyűjtemény, a Regula alapján éli imádságos életét. A pannonhalmi bencés közösség küldetésnyilatkozatában az első helyre nem véletlenül került „Ora et labora et lege! – Imádkozzál és dolgozzál és olvass!” jelmondat. Azaz az imádság, lectio és munka köré rendezett élettel, otthonos, befogadó közösségben segítik és hordozzák egymást és a rájuk bízottakat Krisztus követésében.

Híres iskolája ezeréves múltra tekint vissza, itt található a világ egyik legnagyobb szerzetesi könyvtára. Géza fejedelem 996-ban Tours-i Szent Márton tiszteletére alapította a monostort. Pannonhalma nevét Kazinczy Ferenc barátja, Guzmics Izidor alkotta meg a latin alak fordításával a 19. század elején. A bencés szerzetesek máig a nevezetes monte cassinói Szent Benedek 6. századi Regulájában megfogalmazott szabályokat követik.

A bencések első és legjelentősebb magyarországi apátságának híres alapítólevele, az első ismert magyar oklevél ugyan nem eredetiben, hanem 12. vagy 13. századi másolatban maradt fent, de formájában hűen követi a monostor építését befejező Szent István iratát. A király valószínűleg 1002-ben kiadott alapítólevelében ugyanolyan joggal ruházta fel a pannonhalmi apátságot, mint amilyennel a híres monte cassinói apátság is rendelkezett. Szintén Pannonhalma levéltárában őrzik a tihanyi bencés apátság 1055-ös alapítólevelét, a magyar nyelv legrégebbi emlékeit is. Pannonhalma 1541-ben főapátsági rangot kapott, de a török háborúk idején végvárrá alakították, fél évszázadig pedig a szerzetesi élet is szünetelt. Pannonhalma jelentőségét mutatja, hogy alapításának 1000. évfordulóján, 1996-ban II. (Szent) János Pál pápa is felkereste az apátságot.

A világörökségi helyszín épületegyüttesében harmonikusan él egymás mellett a 12. és a 21. század, amely azt hivatott jelképezni, hogy az itt élő közösség nyitott a jelenre. A millennium alkalmával az UNESCO a világ kulturális örökségének részévé nyilvánította Pannonhalmát.

Pannonhalmán van gyermekek számára készített múzeumpedagógiai foglalkozás és tárlatvezetés is. 6-14 éves korosztályú gyerekcsoportok számára, különböző témákban igényelhetők múzeumpedagógia foglalkozások. A cél az, hogy a gyerekek inspiráló és befogadható formában ismerhessék meg az itt élő bencés közösség életét, a monostor történetét és az itt zajló tevékenységeket.

Részletek: <https://foapatsagiturizmus.hu/allando-programjaink/>

Kapcsolat: 9090 Pannonhalma, Vár 1., telefon: +36 96 570 191, +36 30 412 3086, e-mail: info@osb.hu

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és történelmi korszak: 5. évfolyam; *A középkor világi vagy Képek és portrék az Árpád-kor történetéből kerettantervi témák. 9. évfolyam*; *A középkori Európa vagy A magyar nép eredete és az Árpád-kor kerettantervi témák*

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1-2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt-prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok

Előkészítő óra

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
Főapátság a világörökség része, a magyar kereszténység és oktatás bölcsője, a bencés rend magyarországi központja <ul style="list-style-type: none">• bencés monostor, lelkeség• bencés gimnázium• könyvtár, levéltár, múzeum		1. dia
Szent Márton és Szent Benedek <ul style="list-style-type: none">• Szent Márton (Pannonia provincia, császárság kora)• püspök, apát• egyházi hierarchia• Szent Benedek és a szerzetesség• középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével	Hol találkoztál már Szent Márton alakjával? Hogyan épül fel az egyházi hierarchia? Kik azok a szerzetesek? Ki volt Szent Benedek? Mit tartalmaz a Regula? Mi a különbség a monostor és a kolostor között?	2. dia 3. dia
Keresztény magyar állam megalapítása (Géza és I. István szerepe) <ul style="list-style-type: none">• A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése• egyházszervezés• bencések behívása 996-ban, Mons Sacer Pannoniae• Asztrik apát és a korona• Szent István legendája	Miért csatlakoztunk a nyugati kereszténységhez? Kivel kötött házasságot I. István? Mit jelent az apostoli királyság?	4. dia 5. dia
Pannonhalmi alapítólevél - rövid forráselemzés	Milyen környezetben keletkezett? Miért fontos az oklevél?	6. dia 7. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">Tihanyi alapítólevél magyar nyelvemlékekről röviden	Hogyan olvassuk ki Szent István monogramját? Milyen középkori magyar nyelvemlékekről tanultál már?	
Uros apát korszaka <ul style="list-style-type: none">templom átépítése – gótikakapcsolat Monte CassinóvalRómai útjaiIV. lateráni zsinatkeresztes hadjáratontatárjárás	Mi a különbség a román és a gótikus stílus között? Mit jelent a zsinat? Magyarok a Szentföldért vívott keresztes hadjáratokban? Mikor volt a tatárjárás? Milyen következményei voltak a tatárjárásnak?	8. dia 9. dia
Hunyadi Mátyás építkezései <ul style="list-style-type: none">kerengő átépítésetemplom boltozatának részleges cseréjefőapátság létrehozása a Jagellókorban	Mi a szerepe a kerengőfolyosónak? Milyen boltozatokat ismersz? Mit jelent a főapátság?	9. dia
Várháborúk időszaka végvárrendszer	Miért kellett elhagyniuk a bencéseknek Pannonhalmát?	10. dia
Újjászületés időszaka <ul style="list-style-type: none">barokk építkezésekMária Terézia kora	Milyen tervek születtek a korban? Hol találunk hasonló épületeket?	11. dia
Feloszlatás II. József alatt <ul style="list-style-type: none">felvilágosodás hatása visszaállítás	Miért az állam dönt a rend feloszlatásáról? Milyen feltételekkel állította vissza I. Ferenc a bencés rendet Magyarországon?	12. dia
Tanító rend <ul style="list-style-type: none">bencés iskolák Magyarországonnyelvújítás koranagyszerű tudósok, irodalmárokszereztes-pap-tanár	Hol működtek a korban bencés iskolák? Ki volt Jedlik Ányos vagy Czuczor Gergely? Mióta hívjuk Pannonhalmának?	13. dia 14. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">Pannonhalmi Bencés Gimnázium alapítása		
A második világháború kora Nemzetközi Vöröskereszt oltalma alatt	Kitől kellett megvédeni a menekülteket?	15. dia
Egyházüldözés kora <ul style="list-style-type: none">iskola államosításaegyházüldözésdiktatúra alatti működés, ÁEH	Miért üldözték az egyházat? Milyen személyes példákat ismeresz a korból?	16. dia
Rendszerváltoztatás <ul style="list-style-type: none">demokratikus Magyarországmillenniumi ünnepségek, felújításokSzent II. János Pál látogatása	Mikor jött el a változás és miért? Mit ünnepeltek Pannonhalmán 1996-ban?	17. dia
XXI. századi bencés monostor <ul style="list-style-type: none">lelki élet központjazarándokközpontarborétumborászatturisztikai fejlesztésekkulturális színtér	Jártál már Pannonhalmán?	18. dia
Feladatok a Pannonhalmán Nyomkeresés <ul style="list-style-type: none">Csoportokat alakítunkA csoportok a Pannonhalmi Főapátság térképének segítségével megkeresik az emlékműveket, és párosítják őket a meghatározásokkal Képes krónika (kisfilmkészítés) <ul style="list-style-type: none">A csoportok a monostor különböző helyszínein a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukrólOtthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenekA záróórán a kisfilmeket bemutatják		19. dia: a feladatok

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">• A) változat: minden csoport végigjárja az öt kiemelt helyszínt, és kisfilmjében az egész Főapátságot bemutatja• B) változat: minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen• C) változat: ha a diákok nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze<ul style="list-style-type: none">• A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni és milyen szöveget mondjanak <p>Tudáspróba</p> <ul style="list-style-type: none">• A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a tér nevezetességeiről <p>Drámajáték</p> <ul style="list-style-type: none">• A csoportok a téren előadnak egy, a helyszínen játszódott történelmi jelenetet• Az öt téma kiosztása• A csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel		
Találkozunk Pannonhalmán!		20.dia: Pannonhorma ma záróképként

3. Helyszíni feladatok

Feladatok Pannonhalmán

a. Nyomkeresés

A diákok öt csoportban megkeresik a Pannonhalmi Főapátság térképén bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: csak az öt csoportot érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több, mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3-6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy-másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sorszáma
Az itt található ónix ereklyetartóban van elrejtve Szent Márton csontereklyéje.	<i>altemplom</i>	7.
Az ónixból készült edény az egyik beavató szentség fontos kelléke.	<i>Keresztelőkút</i>	3.
A szerzetesek a kerengőfolyosó felől, ezen keresztül léptek be közös istentiszteletre a templomba.	<i>Porta Speciosa</i>	9.
A legenda szerint ő hozta el Rómából Istvánnak a kezében tartott koronát.	<i>Asztrik-szobor</i>	1.
A Szent Benedek-kápolna gyönyörű cseppkőboltozata alatt nyugszik az első pannonhalmi főapát. Ki volt ő?	<i>Tolnai Máté</i>	5.
A harangtornyot díszítő mozaikfrízen milyen magyar királyokat fedezhetünk fel?	<i>(Szent) I. Istvánt és I. Ferencet</i>	11.

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sorszáma
A szerzetesi kórus és a hívek között, gyakorlatilag a templom mértani középpontjában helyezkedik el ez a liturgikus tárgy.	<i>oltár</i>	4.
A könyvtár hosszú termének mennyezete kinek a freskóját ábrázolja?	<i>Pallasz Athénét (Minervát)</i>	14.
Őt ábrázolja a templom déli mellékoltára feletti mozaikablak	<i>Szent Imre herceg</i>	8.
Pannonhalma millenniumára (1996-ra) készült a kerengőbe és templomba vezető kapu, amelyen különleges ólomüveg ablakai előtt egy páva jelenik meg.	<i>Az Éden kapuja</i>	2.
Melyik az első magyar írásos nyelvemlékeink egyike, amely latin nyelvű szövegében mintegy 60 magyar szót, helységnevet tartalmaz?	<i>Tihanyi alapítólevél</i>	13.
Az ónix felolvasó állvány mögötti kőlap a Pannonhalma millenniumára érkezett vendég nevét örökíti meg. Ki volt ő?	<i>(Szent) II. János Pál pápa</i>	6.
Kit ábrázol az a szobor, amelyről a templom külső támpillérén ezt olvashatjuk: ... ezen kolostor apátja, később pécsi püspök, megírta a szoborhegyi szent remeték, Szórád és Benedek életét 1070 körül.	<i>(Pannonhalmi) Szent Mór</i>	12.
A kerengő északkeleti sarkában helyezkedik el ez a helyiség. Díszes üvegablakait Benczúr Gyula festette.	<i>Szent István-kápolna</i>	10.

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amiből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek és abból otthon prospektust állítanak össze

Előkészület: az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az öt, megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el

kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektus-készítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: feladatlap az A), a B) és a C) változathoz (a B) változatán mind az öt csoport feladata szerepel) és térkép.

A helyszínen: a csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes az öt csoportot az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a téren, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egységes értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. *Helyszíni kvíz / Tudáspróba*

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánunk rá.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Mióta létezik a bencés szerzetes közösség Szent Márton hegyén?

A) 972	B) 996	C) 1000	D) 1001
--------	--------	---------	---------

2. Az első magyarországi monostor alapítását kihez kötjük?

A) Szent Márton	B) Szent Benedek	C) Géza fejedelem	D) Szent István
-----------------	------------------	-------------------	-----------------

3. A legenda szerint Szent Asztrik melyik pápától kapott koronát első királyunk megkoronázásához?

A) II. Szilveszter	B) VIII. Benedek	C) VII. Gergely	D) II. Orbán
--------------------	------------------	-----------------	--------------

4. Melyik évben kezdődött meg az épületegyüttes déli részén a gimnázium építése?

A) 1938	B) 1939	C) 1940	D) 1941
---------	---------	---------	---------

5. Hol alapította első monostorát Szent Benedek?

A) Róma	B) Pannonhalma	C) Prága	D) Monte Cassino
---------	----------------	----------	------------------

6. A felvilágosodás eszméi okán II. József feloszlatta a szerzetes közösségeket. Mikor történt mindez?

A) 1781	B) 1784	C) 1786	D) 1788
---------	---------	---------	---------

7. Az ifjúság tanítását (docete) is feladatul kapva ebben az évben térhettek vissza a bencések Szent Márton hegyére.

A) 1791	B) 1800	C) 1802	D) 1809
---------	---------	---------	---------

8. A bazilika belső tere nincs egy szinten, mert a szerkezete alapján ez egy templom.

A) szerzetesi	B) püspöki	C) plébánia	D) dombra épült
---------------	------------	-------------	-----------------

9. Milyen anyagból készült a keresztelőkút, a főoltár, felolvasó állvány és szentély feletti rózsablak?

A) ónix	B) ametiszt	C) gránit	D) mészkő
---------	-------------	-----------	-----------

10. Túlnyomórészt milyen művészettörténeti jegyeket hordoz magán a templom főhajója?

A) román stílus	B) gótikus stílus	C) reneszánsz	D) barokk
-----------------	-------------------	---------------	-----------

11. Hogy hívják a templom középső részén található szerzetesek számára kialakított ülőhelyeket?

A) apszis	B) skola	C) spítal	D) stallum
-----------	----------	-----------	------------

12. Melyik magyarországi középkori templomban találunk hasonló elrendezésű altemplomot?

A) Tihany	B) Zirc	C) Feldebrő	D) Ócsa
-----------	---------	-------------	---------

13. Kinek a csontereklýéje látható az altemplom oltára alatt?

A) Szent Adalbert	B) Szent Benedek	C) Szent István	D) Szent Márton
-------------------	------------------	-----------------	-----------------

14. Melyik Habsburg szívnája nyugszik az altemplom előtti vörösmárvány lap alatt?

A) Ferenc Ferdinánd	B) IV. Károly	C) Ottó	D) I. Ferenc
---------------------	---------------	---------	--------------

15. Hány oszlop tartja az altemplom boltozatát?

A) 2	B) 4	C) 6	D) 8
------	------	------	------

16. Kinek a monogramja olvasható az altemplom trónusa feletti boltozaton?

A) Szent István	B) Szent László	C) Kálmány király	D) Hunyadi Mátyás
-----------------	-----------------	-------------------	-------------------

17. Melyik században építhették a Porta Speciosát?

A) XI. század	B) XII. század	C) XIII. század	D) XIV. század
---------------	----------------	-----------------	----------------

18. Hunyadi Mátyás király jelentős adományokkal segítette a Főapátság építését. Mikor fejeződtek be az általa elkezdett építkezések a kerengőfolyosón? A választ az egyik sarokkövön olvashattad.

A) 1474	B) 1486	C) 1488	D) 1490
---------	---------	---------	---------

19. A Szent István-kápolna festett üvegablakai kinek a keze munkáját dicsérik?

A) Benczúr Gyula	B) Szlezák László	C) Storno Ferenc	D) Róth Miksa
------------------	-------------------	------------------	---------------

20. A kerengő belső falfelújítása során véletlenül akadtak egy középkori freskóra. Krisztus lábfeje előtt milyen tárgyat ismerhettünk fel?

A) egy kelyhet	B) a töviskoszorút	C) a szögeket	D) a lándzsa hegyét
----------------	--------------------	---------------	---------------------

21. Milyen művészettörténeti korstílus jellemző a Főapátság könyvtárára?

A) barokk	B) klasszicista	C) szecessziós	D) neogót
-----------	-----------------	----------------	-----------

22. A Főapátság rendkívül gazdag levéltári gyűjteménnyel rendelkezik. A könyvtárban három, itt őrzött oklevél másolata tekinthető meg. Mikorra datálják a Pannonhalmi Alapítólevelet?

A) 996	B) 997	C) 1002	D) 1005
--------	--------	---------	---------

23. Melyik középkori forrás tartalmazza a legismertebb és leghosszabb összefüggő magyar szövegrészt a: „feher uuaru rea meneh hodu utu rea...”?

A) pannonhalmi alapítólevél	B) tihanyi alapítólevél	C) Pray-kódex	D) Szent László korabeli összeíró oklevél
-----------------------------	-------------------------	---------------	---

24. Az ovális terem mennyezetének négy oldalán a négy középkori egyetemi fakultás jelképe látható. Melyik nem része ennek a felsorolásnak?

A) jog	B) hit	C) matematika	D) orvosi
--------	--------	---------------	-----------

25. Ki volt az a pannonhalmi apát, aki elkísérte II. Andrást a szentföldi keresztes hadjáratára?

A) Benedek apát	B) Uros apát	C) Tolnai Máté apát	D) Dávid apát
-----------------	--------------	---------------------	---------------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a Pannonhalmi Főapátságához kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

Előkészület: a feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek. Döntsük el, melyik csoport, melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: a csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges fél-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1) Géza fejedelem (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) a pogányság felszámolása (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

b) 997. (Az évszám a végére tett pont nélkül is elfogadható.)

c) Pannonhalma

d) (I. / Szent) István (király)

2) A magyar államalapítás (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) Géza fejedelem

b) bencések

c) Koppány

d) tized

3) A tatárjárás (Elemenként 1 pont, összesen 7 pont.)

a) 1241-1242

b) IV. Béla (1235-1270)

c) Uros apát

d) 1. Pannonhalma (v. Szent Márton hegye) 2. Muhi 4. Trau

5. Forrásjegyzék

Baki László rendezvénykoordinátor, idegenvezető által rendelkezésemre bocsátott tárlatvezetői jegyzet Pannonhalmi tárlatvezetés 5.0 címen.

Bazilika 800. 1. zárandokfüzet. Szent István nyomában Pannonhalmán. Szerk.: Juhász-Laczik Albin OSB. OSB Pannonhalmi Főapátság, Bencés Kiadó, 2020.

Bazilika 800. 2. zárandokfüzet. Árpád-házi királyaink nyomában Pannonhalmán. Szerk.: Juhász-Laczik Albin. OSB Pannonhalmi Főapátság, Bencés Kiadó, 2020.

KÉPEK JEGYZÉKE

1) Szent Benedek (3.dia)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Nursiai_Szent_Benedek#/media/F%C3%A1jl:Fra_Angelico_031.jpg

2) Szent István (4.dia)

<https://magyarnemzet.hu/velemeney/2023/08/oriznunk-kell-szent-istvan-orokseget>

3) Lévárdy Ferenc rekonstrukciós rajzai (10.dia)

<https://varlexikon.hu/pannonhalma>

4) Fossati: A pannonhalmi bencés monostor refektóriumának freskódekorációja (11.dia)

<https://muvtor.btk.ppke.hu/Barokk%20m%FBv%E9szet%20Magyarorsz%E1gon/398%20Fossati%20A%20pannonhalmi%20benc%e9s%20monostor%20refekt%3rium%e1nak%20fresk%f3dekor%e1ci%f3ja,%201729.jpg>

5) Pannonhalmi Bencés Főapátság (11.dia)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pannonhalmi_Benc%C3%A9s_F%C5%91ap%C3%A1ts%C3%A1g#/media/F%C3%A1jl:PannonhalmaFotoThalerTamas1.jpg

6) Portált díszítő mozaikfríz (12.dia)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pannonhalmi_Benc%C3%A9s_F%C5%91ap%C3%A1ts%C3%A1g#/media/F%C3%A1jl:Pannonhalma,_Szent_M%C3%A1rton-bazilika,_Mozaikfriz.jpg

7) Jedlik-Czuczor szobor Győr városában (14.)

<https://hu.m.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Jedlik-Czuczor.JPG>

8) Péter Gábor és Kádár János (16.dia)

<https://pestisracok.hu/elmebeteg-volt-peter-gabor-vagy-szociopata-bunozo-az-eisenberger-csalad-nyomaban/>

9) 25 éve látogatott Pannonhalmára Szent II. János Pál pápa (17.dia)

<https://pannonhalmifoapatsag.hu/25-eve-jart-pannonhalman-szent-ii-janos-pal-papa/>
<https://express.adobe.com/page/6555VivYfWIGS/>

10) Légifelvétel nyugat felől (2015) (20.dia)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pannonhalmi_Benc%C3%A9s_F%C5%91ap%C3%A1ts%C3%A1g#/media/F%C3%A1jl:Pannonhalma_-_Benc%C3%A9s_ap%C3%A1ts%C3%A1g.jpg

Minden további fénykép saját felvétel, a monostor 2024. július 4-i bejárása alkalmával készült.

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel a Pannonhalmi Főapátság szobrait, dokumentumait és emlékműveit a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a téren, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált szobrokat és emlékműveket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg a szobrokat, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sorszáma
Az itt található ónix ereklyetartóban van elrejtve Szent Márton csontereklyéje.		
Az ónixból készült edény az egyik beavató szentség fontos kelléke.		
A szerzetesek a kerengőfolyosó felől, ezen keresztül léptek be közös istentiszteletre a templomba.		
A legenda szerint ő hozta el Rómából Istvánnak a kezében tartott koronát.		
A Szent Benedek-kápolna gyönyörű cseppkő-boltozata alatt nyugszik az első pannonhalmi főapát. Ki volt ő?		
A harangtornyot díszítő mozaikfrízen milyen magyar királyokat fedezhetünk fel?		
A szerzetesi kórus és a hívek között, gyakorlatilag a templom mértani középpontjában helyezkedik el ez a liturgikus tárgy.		
A könyvtár hosszú termének mennyezete kinek a freskóját ábrázolja?		
Őt ábrázolja a templom déli mellékoltára feletti üvegablak		
Pannonhalma millenniumára (1996-ra) készült a kerengőbe és templomba vezető kapu, amelyen különleges ólomüveg ablakai előtt egy páva jelenik meg.		
Melyik az első magyar írásos nyelvemlékeink egyike, amely latin nyelvű szövegében mintegy 60 magyar szót, helységnevet tartalmaz?		
Az ónix felolvasó állvány mögötti kőlap a Pannonhalma millenniumára érkezett vendég nevét örökíti meg. Ki volt ő?		
Kit ábrázol az a szobor, amelyről a templom külső támpilléren ezt olvashatjuk: ... ezen kolostor apátja, később pécsi püspök, megírta a zoborhegyi szent remeték, Szórád és Benedek életét 1070 körül.		
A kerengő északkeleti sarkában helyezkedik el ez a helyiség. Díszes üvegablakait Benczúr Gyula festette.		

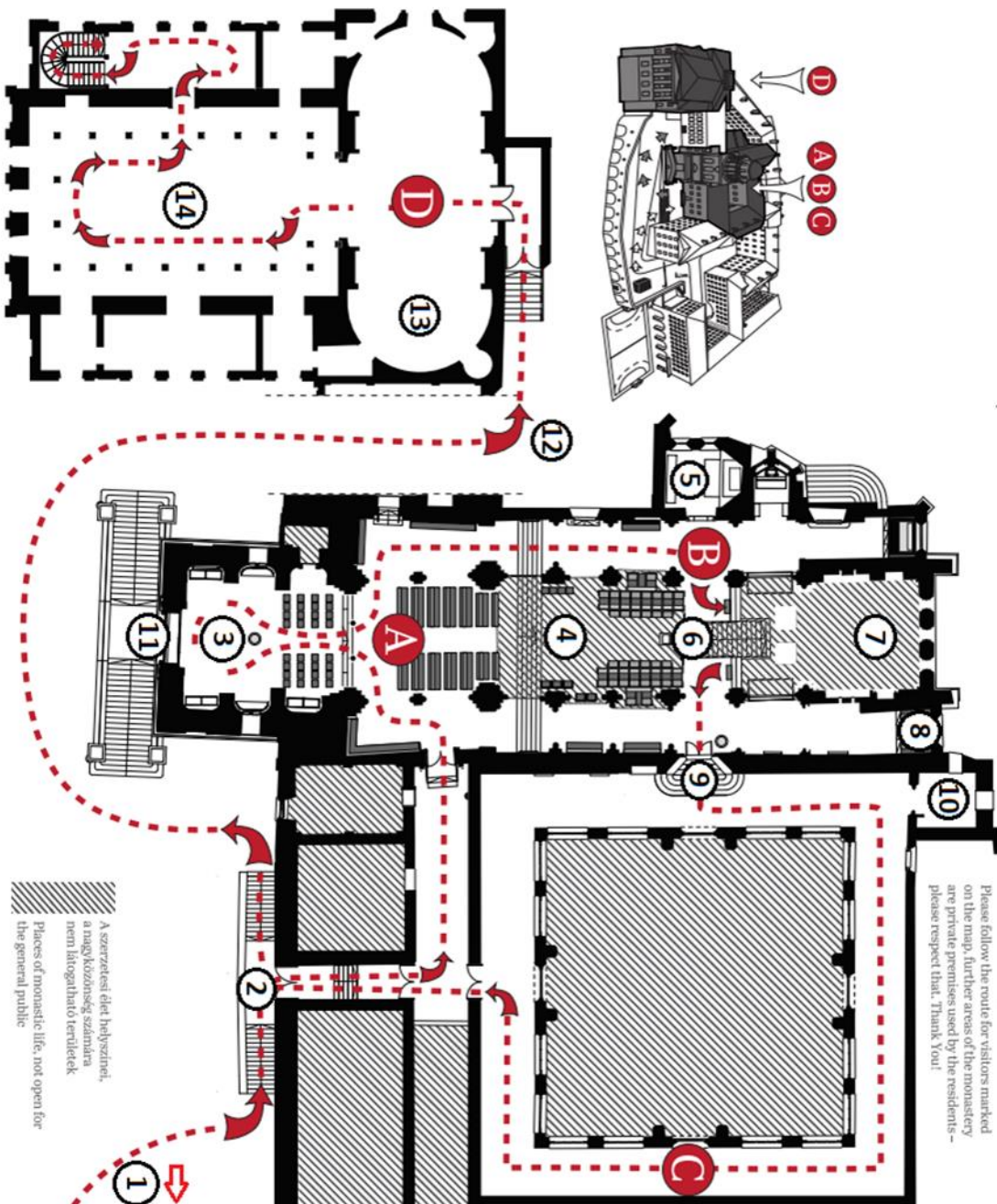
- A** Bazilika / Basilica
- B** Atempplom / Crypt
- C** Kerengő / Cloister
- D** Könyvtár / Library

Helyszínek és információk
Locations and information

ΛΑΤΟΓΑΤΗΛΙΟ ΤΕΡΤΙΕΤΗΚ
ΑΓΙΟΠΑΥΣΙΣΤΑΓΜΑ

VISITORS AREAS
IN THE ARCHABBY

Kérjük, a térképen megjelölt látogatási útvonalat kövessék, a monostor egyéb részei az itt élők privát területéi – kérjük, tartsák tiszteltetben, köszönjük!
Please follow the route for visitors marked on the map, further areas of the monastery are private premises used by the residents – please respect that. Thank You!

A szerzetesi élet helyszínei, a nyilvánosság számára nem látogatható területek
Places of monastic life, not open for the general public

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a Pannonhalmi Főapátság legfőbb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken Ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljete a Bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- A Pannonhalmi Bazilika épülete: a templom művészeti stílusa, belső elrendezése és az altemplom titkai
- A kerengő gótikus emlékei: az ókori római ház párhuzamainak bemutatása, a négyszög alaprajzú, zárt folyosó érdekességei
- A Könyvtár épülete: a közgyűjtemény nemzeti jelentősége és nyelvemlékeink bemutatása
- A Pannonhalmi Bencés Gimnázium: a magyar oktatás bölcsője és napjaink fiúgimnáziuma
- A főapátság épületeinek felhasználásával a bencés szerzetesek vallási, kulturális és gazdasági jelentőségének bemutatása

B) változat

Készítsetek kisfilmet a Pannonhalmi Főapátság egyik fontos látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken Ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a Bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: A Pannonhalmi Bazilika épülete: a templom művészeti stílusa, belső elrendezése és az altemplom titkai

- Milyen építészeti stílusban épült, és melyek a főbb elemei?
- Mutassátok be a bazilika szerkezetét, belső elrendezését! Miért nevezik szerzetesi templomnak?
- Hogyan kapcsolódik a tihanyi bencés templom és a pannonhalmi bazilika altemploma egymáshoz?
- Melyik szentnek az ereklyéje található az altemplomban? Hogyan kapcsolódik Pannonhalmához?

2. csoport: A kerengő gótikus emlékei

- Milyen építészeti stílusban, és mi célból épült? Miben köszön vissza az itáliai lakóházak szerkezete?
- Miért hívják a bazilika déli főbejáratát Porta Speciosa-nak? Mi a művészettörténeti jelentősége?
- Miért hívják a kerengő belső kis kertjét Paradisumnak? Mi volt a célja?
- Mutassátok be a Szent István kápolna nevezetességeit! Hogyan kötődik Szent II. János Pál pápához?
- Mi a középkori freskó története, a „Volto Santo” legendája?

3. csoport: A Könyvtár épülete

- Milyen építészeti stílusban épült a könyvtár?
- Mutassátok be, a magyar nyelvtörténet számára miért annyira fontos az az alapítólevél, amelynek a másolatát itt láthatjátok!
- Hogyan kötődik a könyvtár a magyar nyelvújítás korához? Milyen történelmi alakok freskóit, szobrait fedezhetjük fel a könyvtár nagytermében?

4. csoport: A Pannonhalmi Bencés Gimnázium

- Miért hívhatjuk Pannonhalmát a magyar oktatás bölcsőjének?
- Miért különleges a Pannonhalmi Bencés Gimnázium munkarendje? Hol találunk hasonló elven működő iskolákat?
- Válaszatok ki az itt végzett diákok közül egyet, és röviden mutassátok be munkásságát! (pl. Szent Imre, Szent Mór, Habsburg Ottó, Jankovics Marcell, Szentmihályi Szabó Péter, Tomka Miklós stb.)

5. csoport: A főapátság épületeinek felhasználásával a bencés szerzetesek vallási, kulturális és gazdasági jelentőségének bemutatása: „Ora et labora et lege!”

- Mutassátok be a monostor és a kolostor közötti különbséget!
- Miért fontos a bencések számára Szent Benedek Regulája?
- Mit jelent a bencések jelmondata: „Ora et labora et lege!”?
- Miért találkozhatunk Géza fejedelem, Szent István, Szent László, Mátyás király; valamint a fontos események: az államalapítás, török háborúk, Habsburg-kor emlékeivel a Főapátság falai között?

C) változat

Készítsetek a Pannonhalmi Főapátság legfőbb látványosságait bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken Ti is és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit Ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- A Pannonhalmi Bazilika épülete: a templom művészeti stílusa, belső elrendezése és az altemplom titkai
- A kerengő gótikus emlékei: az ókori római ház párhuzamainak bemutatása, a négyszög alaprajzú, zárt folyosó érdekességei
- A Könyvtár épülete: a közgyűjtemény nemzeti jelentősége és nyelvemlékeink bemutatása
- A Pannonhalmi Bencés Gimnázium: a magyar oktatás bölcsője és napjaink fiúgimnáziuma
- A főapátság épületeinek felhasználásával a bencés szerzetesek vallási, kulturális és gazdasági jelentőségének bemutatása: „Ora et labora et lege!”

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Feladatlap

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a Főapátságban látottakból!
Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Mióta létezik a bencés szerzetesközösség Szent Márton hegyén?

A) 972	B) 996	C) 1000	D) 1001
--------	--------	---------	---------

2. Az első magyarországi monostor alapítását kihez kötjük?

A) Szent Márton	B) Szent Benedek	C) Géza fejedelem	D) Szent István
-----------------	------------------	-------------------	-----------------

3. A legenda szerint Szent Asztrik melyik pápától kapott koronát első királyunk megkoronázásához?

A) II. Szilveszter	B) VIII. Benedek	C) VII. Gergely	D) II. Orbán
--------------------	------------------	-----------------	--------------

4. Melyik évben kezdődött meg az épületegyüttes déli részén a gimnázium építése?

A) 1938	B) 1939	C) 1940	D) 1941
---------	---------	---------	---------

5. Hol alapította első monostorát Szent Benedek?

A) Róma	B) Pannonhalma	C) Prága	D) Monte Cassino
---------	----------------	----------	------------------

6. A felvilágosodás eszméi okán II. József feloszlatta a bencés szerzetesek közösségét. Mikor történt mindez?

A) 1781	B) 1784	C) 1786	D) 1788
---------	---------	---------	---------

7. Az ifjúság tanítását (docete) is feladatul kapva ebben az évben térhettek vissza a bencések Szent Márton hegyére.

A) 1791	B) 1800	C) 1802	D) 1809
---------	---------	---------	---------

8. A bazilika belső tere nincs egy szinten, mert a szerkezete alapján ez egy templom.

A) szerzetesi	B) püspöki	C) plébánia	D) dombra épült
---------------	------------	-------------	-----------------

9. Milyen anyagból készült a keresztelőkút, a főoltár, felolvasó állvány és szentély feletti rózsablak?

A) ónix	B) ametiszt	C) gránit	D) mészkő
---------	-------------	-----------	-----------

10. Túlnyomórészt milyen művészettörténeti jegyeket hordoz magán a templom főhajója?

A) román stílus	B) gótikus stílus	C) reneszánsz	D) barokk
-----------------	-------------------	---------------	-----------

11. Hogy hívják a templom középső részén található, szerzetesek számára kialakított ülőhelyeket?

A) apszis	B) skola	C) spital	D) stallum
-----------	----------	-----------	------------

12. Melyik magyarországi középkori templomban találunk hasonló elrendezésű altemplomot?

A) Tihany	B) Zirc	C) Feldebrő	D) Ócsa
-----------	---------	-------------	---------

13. Kinek a csontereklýje látható az altemplom oltára alatt?

A) Szent Adalbert	B) Szent Benedek	C) Szent István	D) Szent Márton
-------------------	------------------	-----------------	-----------------

14. Melyik Habsburg szívurnája nyugszik az altemplom oltára előtti vörösmárvány lap alatt?

A) Ferenc Ferdinánd	B) IV. Károly	C) Ottó	D) I. Ferenc
---------------------	---------------	---------	--------------

15. Hány oszlop tartja az altemplom boltozatát?

A) 2	B) 4	C) 6	D) 8
------	------	------	------

16. Kinek a monogramja olvasható az altemplom trónusa feletti boltozaton?

A) Szent István	B) Szent László	C) Kálmán király	D) Hunyadi Mátyás
-----------------	-----------------	------------------	-------------------

17. Melyik században építhették a Porta Speciosát?

A) XI. század	B) XII. század	C) XIII. század	D) XIV. század
---------------	----------------	-----------------	----------------

18. Hunyadi Mátyás király jelentős adományokkal segítette a Főapátság építését. Mikor fejeződtek be az általa elkezdett építkezések a kerengőfolyosón? A választ az egyik sarokkövön olvashattad.

A) 1474	B) 1486	C) 1488	D) 1490
---------	---------	---------	---------

19. A Szent István-kápolna festett üvegablakai kinek a keze munkáját dicsérik?

A) Benczúr Gyula	B) Szlezák László	C) Storno Ferenc	D) Róth Miksa
------------------	-------------------	------------------	---------------

20. A kerengő belső falfelújítása során véletlenül akadtak egy középkori freskóra. Krisztus lábfeje előtt milyen tárgyat ismerhettünk fel?

A) egy kelyhet	B) a töviskoszorút	C) a szöveget	D) a lándzsa hegyét
----------------	--------------------	---------------	---------------------

21. Milyen művészettörténeti korstílus jellemző a Főapátság könyvtárára?

A) barokk	B) klasszicista	C) szecessziós	D) neogót
-----------	-----------------	----------------	-----------

22. A Főapátság rendkívül gazdag levéltári gyűjteménnyel rendelkezik. A könyvtárban három, itt őrzött oklevél másolata tekinthető meg. Mikorra datálják a Pannonhalmi Alapítólevelet?

A) 996	B) 997	C) 1002	D) 1005
--------	--------	---------	---------

23. Melyik középkori forrás tartalmazza a legismertebb és leghosszabb összefüggő magyar szövegrészt a: „feher uuaru rea meneh hodu utu rea...”?

A) pannonhalmi alapítólevél	B) tihanyi alapítólevél	C) Pray-kódex	D) Szent László korabeli összeíró oklevél
-----------------------------	-------------------------	---------------	---

24. Az ovális terem mennyezetének négy oldalán a négy középkori egyetemi fakultás jelképe látható. Melyik nem része ennek a felsorolásnak?

A) jog	B) hittudomány	C) matematika	D) orvosi
--------	----------------	---------------	-----------

25. Ki volt az a pannonhalmi apát, aki elkísérte II. Andrást a szentföldi keresztes hadjáratára?

A) Benedek apát	B) Uros apát	C) Szent Mór	D) Dávid apát
-----------------	--------------	--------------	---------------

Drámapedagógia

1. csoport: Szent Márton hegyén 997-ben

Ebben a feladatban a 997-es veszprémi csata előtti hetekben történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek István király kíséretének a tagjai (felesége, Gizella, Asztrik apát, vagy a német lovagok, mint Pázmán és Hont, Vencelin fővezér stb.), másik oldalon Koppány követé(i) (Laborc, Torda stb.). Ha nem vagytok elegen, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Bemutathatjátok István fejedelem fogadalomtételét Asztrik apát előtt, amelyben Szent Márton segítségét kéri. Ehhez keressétek ki az apátság alapítólevelében foglalt vonatkozó sorokat.
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet legyen: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg az egy harmadik szereplő a békeszerzés érdekében közvetíteni próbáljon. Mozgásos jelenet lesz: játsszátok el miként fogadta István a követet, mi lehetett a válasza, vagy amit éppen a jelenet megkövetel. Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba.
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha ehhez a jelenethez elkészítitek például Szent Márton köpenyének mását, vagy felkészültök a korabeli magyar öröklési rendből fakadó konfliktusból. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Szent Márton hegyén 997-ben

A döntő csata előtti napokat Pannonhalmán töltötte az ekkor 17-18 éves István fejedelem. Élete első és legnehezebb küzdelme előtt itt imádkozott égi jelet és segítséget kérve Szent Mártonhoz. Ezt a fohászatát a pannonhalmi alapítólevél is megőrizte, amelyben konkrétan utal fogadalmára. A Szent István király által (1001-ben) kiadott pannonhalmi adománylevellel a király hivatalosan is megerősítette az új monostort jogaiban, kiváltságaiban és birtokaiban. Az oklevélben megtaláljuk a monostor eredeti elnevezését: „monasterium Sancti Martini in Monte supra Pannoniam”, azaz Pannónia hegyén lévő Szent Márton monostor. A monostor égi patrónusa a korakeresztény idők egyik legnagyobb szentje, Szent Márton lett, akiről tudjuk, hogy Pannoniában született.

Szerepek

István fejedelem: beszédében elmondja, hogy keresztény Magyarország kialakítását tűzte ki céljául, ehhez meg kell tartania az apjától, Géza fejedelemtől örökölt trónt és hatalmat akár háború árán is.

Asztrik: válaszbeszédében ígéretet tesz arra, hogy ha István győzelmet arat a pogány Koppány felett, akkor Magyarország leendő királyának koronát kér Rómától.

Laborc: a lázadó Koppánynak a követe elmondja, hogy az ősi öröklési elv alapján (senioratus) Istvánnak át kell adnia a hatalmat a nemzetsége legidősebb tagjának.

2. csoport: Róma, a pápai udvar 1000-ben

Ebben a feladatban egy, az ezredfordulós Róma városában történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek Asztrik apát kíséretének a tagjai, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a zarándokokhoz intézett beszéd. Mozgásos jelenet lehet: eljátszátok II. Szilveszter álmát, vagy a magyar bencés szerzetesek megérkezését, vagy amit éppen a jelenet megkövetel. Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba.
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha ehhez a jelenethez elkészítetek a Szent Korona mását, vagy felkészültök a korabeli Német-római Birodalom közbiztonságából, belső viszonyairaiból. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Róma, a pápai udvar 1000-ben

Szent Asztrik lehetett Pannonhalma első apátja, akit István diplomataként küld Rómába, hogy elismertesse Magyarországot a keresztény világ részeként. A pápa, II. Szilveszter, tudós emberként III. Ottó császárnak volt korábban tanára, akivel közösen tervezték Krisztus születésének 1000. évfordulójára a keresztény Európa megteremtését. Ebbe a tervbe illeszkedett az önálló magyar katolikus egyház és a független keresztény magyar állam segítése Róma részéről. A hagyomány szerint a pápától kapott koronával maga Asztrik apát koronázta királlyá Istvánt 1000 karácsonyán. Első királyunkra komoly állam- és egyházszerzői feladatok hárultak.

Szerepek

Asztrik apát: beszédében elmondja István fejedelem terveit a keresztény Magyarország kialakítására és csatlakozására a keresztény Európához.

II. Szilveszter pápa: válaszbeszédében ígéretet tesz arra, hogy Magyarország leendő királya apostoli hatalmat kap az ottani egyházszerzők kialakítására, és hatalmának elismeréseként koronát küld számára.

3. csoport: Pannonhalma a tatárjárás alatt, 1241-ben

Ebben a feladatban a muhi csatavesztést követő történelmi időszak fontos eseményeinek szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie. IV. Béla király kíséretének a tagjai vagy Uros apát és szerzetesei. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg templomerőd védőihöz intézett beszéd. Mozgásos jelenet lehet: eljártsszátok Uros apát és IV. Béla király találkozását, vagy az ostromra készülők tatárok követésének megérkezését, vagy amit éppen a jelenet megkövetel. Éllőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba.
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha ehhez a jelenethez elkészítetek a korabeli fegyverek másolatát, vagy felkészültök Uros apát nemzetközi kapcsolataiból, korábbi útjainak tapasztalatából (pl.: Róma, vagy a szentföldi kereszteshadjárat). Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Pannonhalma a tatárjárás alatt, 1241-ben

Uros 1207-től legalább 1242-ig, több mint 35 évig, a monostor középkori történetében a leghosszabb ideig állt Pannonhalma élén, ahová a tihanyi apáti székből került át. 1217-ben elkísérte II. András királyt kereszties hadjárata alkalmából a Szentföldre. Öt alkalommal fordult meg a katolikus egyház fejénél Rómában, mindahányszor megújítatva és gyarapítva a monostor kiváltságait: 1212-ben Monte Cassinón Adenulfus apáttal imaszövetségre lépett, 1215-ben részt vett a IV. lateráni zsinaton. Az 1241-es muhi csatából a tatárok elől menekülő királyt 800 márka súlyú (mintegy 187 kg) ezüsttel segíthette. Gazdag életét nem sokkal azután fejezhette be, hogy az általa megerősített pannonhalmi monostort megvédte a tatárok ellen.

Szerepek

Uros apát: beszédében több évtizedes katonai tapasztalatai alapján és saját idős korát hangsúlyozva a védekezésre sarkallja az uralkodót. „A falak ereje nem a kövekben, hanem a védőkben van.”

IV. Béla magyar király: válaszbeszédében ígéretet tesz arra, hogy ha túléli Magyarország a tatárjárást, akkor okulva a tapasztalatokból, új védelmi és katonai stratégiát alakít ki.

4. csoport: Bécs, császári udvar, 1786. október 23-án

Ebben a feladatban be kell mutassátok, hogy II. József császár mi alapján érvelt úgy, hogy a bencés rend működése nem jár kézzelfogható haszonnal az állam számára. Ennek a történelmi időszaknak fontos szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie. Habsburg II. József, a kalapos király (1780-1790) és Somogyi Dániel főapát (1720-1801) néhány bencés szerzetes kíséretében.
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között. Mozgásos jelenet lehet: eljátsszátok Somogyi Dániel főapát és II. József császár és király találkozását, vagy az 1786. október 23-án kiadott császári rendelet megérkezését Pannonhalmára, vagy amit éppen a jelenet megkövetel. Élőképet készítek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba.
- Készüljtek fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha ehhez a jelenethez elkészítitek a királyi rendelet másolatát, vagy felkészültök a rendelettel szembeni ellenérvekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Bécs, Schönbrunn, 1786. október 23-án

Mivel II. József császár szerint a bencés rend működése nem járt kézzelfogható haszonnal az állam számára, egyre inkább korlátozta működését, 1786. október 23-án pedig kiadta a feloszlató rendeletet. *„A pannonhalmi bencés szerzettel, mely magas hegyen való fekvése miatt, valamint belső szervezeténél fogva, a közügyekre semmi hasznót nem hajt, úgy kell eljárni, mint a többi kolostorra!”* – szól a császári rendelet. II. József osztrák területen csak néhány apátságot oszlatott fel, Magyarországon viszont bezáratta az összes monostort. A jelenség mégis előre vetítette és néhány évvel megelőzte azt a folyamatot, amely a francia forradalommal vette kezdetét, és a kolostori élet felszámolásához vezetett egész Európában. E folyamat végpontja, hogy az 1820-as évekre már alig maradt húszegynéhány bencés apátság az egész világon. Pannonhalmán azonban az újjáéledésben is megelőzte a nyugati apátságokat, mert I. Ferenc király azzal a feltétellel állította vissza 1802-ben a bencés rendet Magyarországon, hogy a szerzetesek vállalják új munkaterületül az oktatást. Az események hátterében az állt, hogy a felvilágosult és forradalmi eszméktől féltő I. Ferenc király megbízható kezekben szerette volna látni az ifjúság nevelését.

Szerepek

II. József: beszédében a felvilágosodás tanait élte, és ennek tükrében vizsgálja a szerzetesközösségek „hasznosságát”.

Somogyi Dániel főapát: válaszbeszédében ígéretet tesz arra, hogy az ifjúság nevelésére és tanítására fordítja bencés közössége erejét.

szerzetesek: a bencések Szent István király által rendelt történelmi feladatára emlékeztetik a királyt.

5. csoport: Pannonhalma, 1948

Ebben a feladatban be kell mutassátok, hogy miként üldözte a kommunista rendszer az egyházat. Ennek a történelmi időszaknak fontos szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie. Péter Gábor az ÁVO vezetője és Sárközy Pál kormányzó apát néhány bencés szerzetes kíséretében. Ha nem vagytok elegen, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között. Mozgásos jelenet lehet: eljátsszátok Sárközy Pál kormányzó apát és Péter Gábor találkozását, vagy az AVO-sok megérkezését Pannonhalmára, vagy amit éppen a jelenet megkövetel. Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba.
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha ehhez a jelenethez elkészítetek a elnöki rendelet másolatát, vagy felkészültök a rendelettel szembeni ellenérvekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Pannonhalmi Gimnázium, 1948. június

A második világháború után a rend teljesen új körülmények közé került azzal, hogy birtokait elveszítette, 1948-ban az összes iskoláját államosították, majd 1950-ben az állam részlegesen felszolta a rendet. A pannonhalmi gimnáziumot 1948 júniusában államosították, a monostorral összekötő folyosókat lefalazták.

Mindszenty József bíboros letartóztatása után idővel az egyház és az állam közötti megegyezés született, amely értelmében a pannonhalmi és a győri gimnázium megmaradt a rend kezelésében. Az iskola mint bencés gimnázium 1950-ben indulhatott újra és egyike volt annak a nyolc katolikus gimnáziumnak, amely a kommunizmus éveiben is fennmaradhatott Magyarországon.

A rendtagok több mint kétharmada a rendi közösségeken kívül lelkipásztori és civil munkakörben helyezkedett el, a rendi növendékek numerus clausus (a növendékek maximális száma: 14 fő) feletti részét el kellett bocsátani. A következő években a rendi kereten belül és szétszórtságban élők közül is sokan szenvedtek az állami hatóságok zaklatásaitól, többen éveken keresztül börtönben voltak.

Szerepek

Péter Gábor: beszédében a kommunizmus tanait élteti, és a terror szükségességét hangoztatja, lenézi és kioktatja az ifjúságot „félrenevelő” szerzetesközösséget

Sárközy Pál kormányzó apát: válaszbeszédében tiltakozik a bencés iskola államosítása és közösségét érő atrocitások ellen

diákok: dühösek és értetlenek a hatalom személytelen elnyomásával szemben

Tanórai utófeldolgozás

Feladatlap

1) A feladat Géza fejedelem uralkodásával kapcsolatos. Oldd meg a feladatokat a források és ismereteid segítségével! (Elemenként 1 pont.) 4p

A) „Mivel pedig igen sok gondot okozott neki [Gézának] a lázadók megzabolázása, a szentségtörő szokások lerontása, és hogy püspökségeket alapítson hite szerint a szentegyház javára, egy éjjel csodálatos látomással vigasztalta meg az Úr, gyönyörű külsejű ifjat állított elé, aki így szólt hozzá: [...] »Nem néked adatott meg véghez vinni, amit eszedben forgatsz [...]. Tőled származik a születendő fiú, kire az Úr mindezek elrendezését [...] rábízta.«” (*Legenda, 11. század*)

B) „[Géza fejedelem] összehívta Magyarország főembereit [...], a közös tárgyalás tanácsa szerint fiát [...] a nép élére állította, hogy uralkodjék őutána, és ennek megerősítésére mindet külön-külön megeskette. Ezután betelvén napjai az Úr megtestesülésének [...b)...) esztendejében e világ haszontalan viszontagságait égi örömökre cserélte fel.” (*Legenda, 11. század*)

C) „Isten szent egyháza és a mi híveink valamennyien, a mostaniak és jövődöbeliek, tudják meg, hogy a Pannónia hegyén lévő Szent Márton monostornak [kolostornak] az apátja, Anasztáz közbenjárására, tanácsára és beleegyezésével ugyanezen monostornak olyan kiváltságot engedélyeztünk, amelyet Monte Cassino Szent Benedek monostora kapott. Szent Márton monostorát még szülőatyánk [Géza fejedelem] kezdte, és mi fejeztük be.” (*Oklevél, 11. század*)

a) Add meg az A) betűjelű forrás aláhúzott részének magyarázatát!

.....

b) Add meg a B) betűjelű forrás b) betűvel jelzett részéből kihagyott évszámot!

c) Nevezd meg (mai nevével) azt a települést, ahol a C) betűjelű forrásban szereplő kolostort alapították!

.....

d) Nevezd meg azt a személyt, akit az A) és a B) betűjelű forrás is említ, és aki a C) betűjelű forrás kiadója volt!

.....

2) A feladat a magyar államalapítással kapcsolatos. Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével! (Elemenként 1 pont.) 4p

„[...] Isten szent egyháza és a mi híveink valamennyien, a mostaniak és a jövőbeliek, tudják meg, hogy a Pannónia hegyén lévő Szent Márton-monostornak [...] olyan kiváltságot engedélyeztünk, amilyent Monte Cassino [...] monostora kapott. Szent Márton monostorát még szülőatyánk kezdte és mi fejeztük be Isten segítségével lelkünk üdvéért és királyságunk megszilárdításáért. [...] Gondoskodtam ugyanakkor arról is, hogy megörökítsem az utódok emlékezetében azt a különleges támogatást, amelyet Szent Márton érdemeiért gyermekkoromban megtapasztaltam. Ugyanis mikor kitört a háború vihara, [...] mivel az egyik vármegye, a somogyi el akart űzni atyám székéről, nagy bizonytalanság fogott el, milyen tanácsot adjak háborgó lelkemnek, mihez fogjak? Ekkor [...] fogadalmat tettem Szent Mártonnak, ha érdemeiért [...] ellenségeimet legyőzöm, akkor úgy jó, ha a fenti megye dézsmáját, ami minden dolga, birtoka, földje, szőlője, vetése, útvámja után jár ugyanezen monostor apátjának vessem alá haladéktalanul [...]”

(A pannonhalmi apátság kiváltságlevele, 1002)

a) Nevezd meg azt az uralkodót, akinek uralma alatt kezdetét vette a pannonhalmi apátság működése!

.....

b) Nevezd meg azt a szerzetesrendet, amelyhez az apátság tartozott!

.....

c) Nevezd meg azt a személyt, aki a forrásban említett háborút kirobbantotta!

.....

d) Nevezd meg másik szóval (szakkifejezéssel) a forrásban említett adófajtát!

.....

3) A feladat a tatárjárással kapcsolatos. Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével! (Elemenként 1 pont.) 7p

A város [Esztergom] várát nem tudták elfoglalni, mert a spanyol Simeon ispán sok számszerű-
ásával bátran megvédte. És amikor Székesfehérvár városához érkeztek, amelyet mocsar-
ak vesznek körül, mivel a hó és a jég éppen olvadóban volt, nem tudták elfoglalni. És miközben
pannóniai Szent Márton várát ostromolták, melyet az apát férfiasan védett, hirtelen visszarendel-
ték őket, úgyhogy azokon a vidékeken ez a három helység maradt megívátlanul. És közben
tartották az országot mind a Dunán túl, mind a Dunán innen, de a Dunán inneni rész nem volt
olyannyira pusztasággá téve, mivel itt nem ütötték fel sátraikat, hanem csupán átvonulva pusztí-
tották, amit csak találtak.

(Rogerius mester *Síralmas Éneke*, 1243 körül)

a) Mikor volt Magyarországon az első tatárjárás?

.....

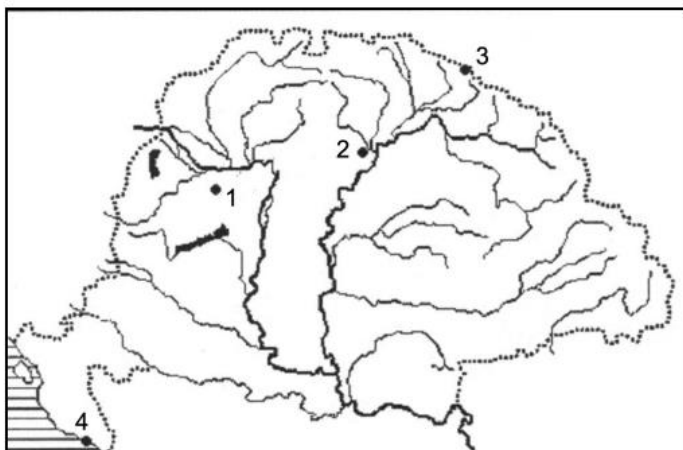
b) Ki volt ekkor a magyar király?

.....

c) Hogy hívták pannóniai Szent Márton várát sikeresen védelmező apátot?

.....

d) A vaktérkép a tatárjárás időszakát mutatja. Írd a pontozott vonalra a számokhoz tartozó helyszíneket.

1

2

4